

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-12-112-13>

УДК 793.31:39](=161.2):17.035.3]:37.015.31-057.87

Лань О.Б., Іванова Я.В.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ВИХОВАННЯ В УЧНІВ ВІДЧУТТЯ ХАРАКТЕРУ ТА КОЛОРИТУ УКРАЇНСЬКОГО ТАНЦЮ

Анотація. Хореографічне мистецтво сприяє всебічному розвитку дитини, а особливо важливою функцією є виховання. У статті розкрито важливість українського народного танцю у збереженні фольклорного спадку, на прикладі творчих доробок видатних постатей хореографічного мистецтва. Проаналізовано життєвий шлях та творчість Василя Миколайовича Верховинця, а саме його вклад у формування основ теорії і практики народного українського танцю. Також у статті досліджено вклад Олега Семеновича Голдрича у збереженні традиційних танців українського народу. Розглянуто методи виховання у роботі з дітьми для ефективного результату виховання. Визначено практичність та актуальність народного танцю «гопак», як яскравий та колоритний приклад виховання учнів. Саме у ньому розкривається характер, своєрідний побут та традиції українського народу. На прикладі хореографічних колективів міста Львова, таких як «Черемош», «Серпанок», «Юність», «Роси світанку», «Премєра-Фольк», «Діброва» у статті підкреслено нестримне бажання молоді до поширення та збереження національної культурної спадщини.

Ключові слова: колектив, народний танець, фольклорне мистецтво, українська культура, хореографічне мистецтво.

Lan Oksana, Ivanova Yana

Lviv Ivan Franko National University

EDUCATION IN STUDENTS TO FEEL THE CHARACTER AND COLORING OF UKRAINIAN DANCE

Summary. Choreographic art contributes to the comprehensive development of a child, and an especially important function is education. The article reveals the importance of Ukrainian folk dance in the preservation of folklore heritage, using the example of the creative works of outstanding figures of choreographic art. The life path and work of Vasyl Mykolayovych Verkhovynets are analyzed, namely his contribution to the formation of the foundations of the theory and practice of Ukrainian folk dance. A special feature of his work was the desire for the purity of dance combinations, as well as the peculiarities of recording dances and the scientific study of folk choreography. The article also mentions the researcher of Lviv region folklore, choreographer Oleh Semenovych Holdrych, who created and perfected many choreographic compositions. Oleh Holdrych collected folklore material of his region, thereby playing the important role in preserving the traditional dances of the Ukrainian people. The methods written by him are in demand by teachers and directors of choreographic groups. The task of the teacher-choreographer to develop in children a sense of character and color of Ukrainian dance is investigated. It is analyzed why the art of dance is designed to promote the creative development of the child. Educational methods in working with children are emphasized: for the effective result of educating children to feel the character and color of Ukrainian dance, teachers use visual and practical teaching methods. The practicality and relevance of the folk dance "hopak" as a bright and colorful example of educating students has been determined. It is in it that the character, peculiar way of life and traditions of the central region of Ukraine are revealed. On the example of Lviv choreographic groups such as "Cheremosh", "Serpanok", "Yunist", "Rosy Svitanku", "Premiera-Folk", "Dibrova", the unrestrained desire of young people to spread and preserve the national cultural heritage is emphasized. It is noted that Ukrainian dance became the foundation and inspiration for the development of modern choreography.

Keywords: collective, folk dance, folklore art, Ukrainian culture, choreographic art.

Постановка проблеми. У сучасному світі стає все важче залучати дітей до творчої діяльності. Використання новітніх методів та підходів долає невпевненість дитини та спонукає зберегти її натхнення до навчання. Значною перевагою у розвитку дитини користується хореографічне мистецтво, адже саме воно ввібрало у собі всі виховні та розвиткові функції особистості. Однією з основних властивостей танцю є передача емоцій та характеру, змісту та колориту, та втілення їх за допомогою рухів та пластики тіла.

Український танець виховує патріотизм та любов до своєї держави, її минулого і майбутнього, тому дуже важливо зберігати творчу культуру нашої країни, адже це є великою складовою її незалежності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою поширення української культури то

фольклорного надбання було розглянуто у працях багатьох науковців, таких як: В. Верховинець, О. Голдріч, В. Авраменко, К. Василенко, Е. Зайцев, А. Гуменюк та інші.

Мета статті: розкрити важливість українського народного танцю у збереженні фольклорного спадку; визначити методи, які впливають на виховну функцію у роботі з дітьми; проаналізувати життя та творчість В. Верховинця та О. Голдріча – яскравих постатей української культури; розкрити творчу діяльність хореографічних колективів міста Львова.

Виклад основного матеріалу. Хореографічне мистецтво – одна з дієвих форм виховання підростаючого покоління, що має великі можливості розкриття таланту дітей, їх духовного і фізичного розвитку. Адже від того як виховується дитина залежить і її майбутнє. Заняття хореографією впли-

вають на розвиток краси рухів, їх легкості та граційності, підкреслюють красу тіла та його здоров'я. Мистецтво танцю покликане сприяти творчому розвитку дитини, де особливе місце належить розумінню і створенню прекрасного, розвитку образного мислення і фантазії, духовної гармонії і пластичної досконалості [12]. Завдання педагога-хореографа прививати любов дитини до мистецтва танцю, зокрема, робити це засобами різнобічного вивчення українського танцю. Це стане для вихованців основою їх духовного збагачення та єднання з історичним минулим нашого народу.

Викладачі часто звертаються до навчальних посібників, статей, методичної літератури та інших джерел для вдосконалення та підкріплення своїх знань. Щоб розвивати в дітях почуття характеру та колориту українського танцю існують дієві методи навчання. Один з них це – наочний метод. Він передбачає перегляд та демонстрацію певного матеріалу у поєднанні зі словесним та практичним методами. Другий – практичний, який базується на виконанні різноманітних вправ та завдань [10].

Український танець займає значне місце серед культурних надбань нашого народу. У танцювальних образах розкривається національний характер народу, відображено явища та обряди, взяті безпосередньо з його побуту та праці. Наявність яскравих побутових рис і особливостей, поєднаних з віртуозною технікою, надає українському танцю своєрідного колориту [11, с. 75]. Одним із найпоширеніших та найпопулярніших танців центрального регіону України є гопак. Гопак виховує у дітей не тільки відчуття характеру, але й формує фізичні дані, адже в танці використовуються акробатично-танцювальні трюки, присядки, обerti, стрибки тощо. Гопак як танець належить до побутових танців українського народу. Характерні риси гопака – сила і спритність, героїзм і благородство. У своїй основі – це імпровізаційний танець, який виконували лише чоловіки. У народі гопак танцюють так, щоб виконавці не заважали один одному. Поряд із цим гопак можуть виконувати один (обов'язково чоловік), двоє, троє і більше танцюристів. Перших змін гопак зазнав, коли партнеркою чоловікові стала жінка. Вона надала цьому танцю шляхетності, грації та елегантності [11, с. 78].

Українське мистецтво з кожним днем наповнюється новими фарбами та збагачує розвиток нашої культури. Повертаючись у минуле, слід зазначити видатних постатей, які вклали свої знання у розвиток танцювального мистецтва. Видатні українські педагоги-хореографи, такі як: В. Верховинець, В. Авраменко, Л. Цветкова, О. Голдріч, К. Василенко, Е. Зайцев, А. Гуменюк, В. Піпаш та інші залишили після себе чималий спадок культурного осередку та змістовну базу для вивчення українського танцю.

Великий вклад у теоретичну та практичну базу українського танцю зробив Василь Миколайович Верховинець – композитор, хореограф, диригент, викладач, співак, хормейстер, музичний і громадський діяч, етнограф [6]. В. Верховинець сам багато знав, і все, що знав, намагався передати колективу.

Із спогадів про Василя Верховинця Валентина Дуленко, артистка балету і драми, солістка Хар-

ківського державного академічного театру опери та балету ім. М.В. Лисенка, педагог, зазначає: «Він викликав у нас бажання прилучитись до дослідницької роботи, допоміг нам ознайомитись з історичними документами і записами, де висвітлювався побут, звичаї, обряди та характер українського народу. Це була захоплююча праця!» [4; 17, с. 29].

Найбільші заслуги Василь Миколайович мав у формуванні основ теорії і практики народного українського танцю. Також він багато зробив для практики записування танців і заклав підвалини для наукового дослідження народної хореографії. Василь Верховинець не тільки був чудовою людиною, але й фанатом своєї справи, невтомним пропагандистом українського танцю. Разом із цим він – приклад та еталон для наслідування методів виховання дітей засобами хореографічного мистецтва. Особливістю його роботи було прагнення до чистоти комбінацій.

Також яскравою постаттю минулого залишився Олег Семенович Голдріч, який родом із Львівщини [15]. Написані ним методики користуються попитом педагогів та керівників. Олег Семенович створив та вдосконалив безліч хореографічних композицій, не тільки українських танців, але й композицій інших народів світу. Окрім роботи хореографом, він займався збиранням фольклорного матеріалу свого регіону. У 1995 році за вагомих внесок у збагачення культурно-мистецької спадщини народу України та високу професійну майстерність Олегу Голдрічу присвоєно почесне звання Заслуженого працівника культури України [5, с. 83].

Сьогодні ми можемо спостерігати за роботою професійних та аматорських колективів, які активно поширюють українське фольклорне мистецтво на весь світ. Серед них народний ансамбль пісні і танцю «Черемош» – неодноразовий учасник міжнародних фестивалів, який об'єднав талановитих, творчих, розумних та свідомих особистостей. Ансамбль засновано ще в далекому 1963 році. У складі колективу – студенти Львівського національного університету ім. І. Франка, у якому більше 40 учасників хорової групи та близько 30 танцюристів. Карта виступів колективу вражає своєю масштабністю – численні міста України, Польщі, Словаччини, Франції, Білорусі, Литви, Молдови, Румунії, Німеччини, США, Канади, Греції, Іспанії, Македонії, Австрії, Хорватії та Болгарії. Колектив за правом є творчим обличчям Львівського національного університету імені Івана Франка [13]. До сьогодні колектив зберігає хореографічні постановки Василя Піпаша, знавця етнічного танцювального мистецтва Закарпаття та Гуцульщини.

Яскравим прикладом збереження та поширення української культури виступає Заслужений ансамбль танцю України «Юність», створений ще у 1964 році балетмейстером-постановником, народним артистом України, Героєм України, професором Мирославом Михайловичем Вантухом. Своєю творчістю ансамбль під керівництвом (з 1980 року) народного артиста України Михайла Васильовича Ваньовського гідно представляє Україну за кордоном та й надалі розкриває глибинні надбання нашої культури [8].

Колоритний Народний художній ансамбль танцю «Серпанок», створений на базі школи народного

танцю у львівському Центрі творчості дітей та юнацтва Галичини міста Львова, також є прикладом втілення відданості національній культурі у хореографічному мистецтві. Засновником ансамблю та діючим керівником є заслужений працівник культури України, методист вищої категорії Вартовник Валентина Олександрівна. Колектив є неодноразовим призером фестивалів та конкурсів як України, так і міжнародних. Репертуар ансамблю складається з танців різних регіонів України [14].

Зберігають та поширюють культурну спадщину українського танцю такі відомі колективи – володарі Гран-прі міжнародних та Всеукраїнських конкурсів хореографічного мистецтва: зразковий ансамбль народного танцю «Роси світанку» (кер. Юрій Бугрин) [9], ансамбль українського та народного танцю Українського балетного театру «Прем'єра» кафедри режисури та хореографії Львівського національного університету імені Івана Франка (кер. Надія Кіптілова) [3], ансамбль народного танцю «Діброва» Львівського коледжу культури і мистецтв (кер. Олег Копильчак) [1], ансамбль народного танцю «Карпати» (кер. заслужений артист України Василь Семен) [2] та багато інших.

Всі колективи об'єднує спільна мета — виховати та сформувати естетичне уявлення та відчуття колориту української культури, її історичного надбання.

Висновки. Хореографічне мистецтво завжди демонструвало ефективність у вихованні,

та культурному зростанні дітей, адже танець сприяє не тільки фізичному, але й духовному та естетичному збагаченню.

Український танець вирізняється своїм неповторним колоритом та фольклором серед танців інших країн. Джерелом розмаїтої палітри хореографічного мистецтва України стало відображення українських традицій, свят та обрядів, які існували ще з давніх-давен, адже кожний територіальний або етнічний регіон України має багату історичну спадщину та своєрідний побут. Український танець, став фундаментом та натхненням також для розвитку сучасної хореографії.

Для ефективного результату виховання в дітей відчуття характеру та колориту українського танцю педагоги користуються наочними та практичними методами навчання.

Український танець, активно популяризує мистецькі традиції нашого народу, прививає любов до національної культури. Одним з основних джерел збереження колориту українського танцю є хореографічні колективи. Яскравим прикладом цього є їх творча діяльність. На прикладі народного ансамблю пісні і танцю «Черемош», народного художнього ансамблю танцю «Серпанок», заслуженого ансамблю танцю України «Юність» та багатьох інших колективів ми відчуваємо збереження багатого надбання народу України, піднесення української культури у її поширенні та примноженні.

Список літератури:

1. Ансамбль народного танцю «Діброва» Львівського коледжу культури і мистецтв. URL: <http://surl.li/ecnj0> (дата звернення: 27.12.2022)
2. Ансамбль народного танцю «Карпати». URL: <http://surl.li/ecnjx>
3. Ансамбль українського та народного танцю Українського балетного театру «Прем'єра» кафедри режисури та хореографії Львівського національного університету імені Івана Франка. URL: <http://surl.li/ecnjk> (дата звернення: 27.12.2022)
4. Дуленко Валентина Сергіївна // Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: <http://surl.li/edfmi> (дата звернення: 27.12.2022).
5. Голдріч О. С. Муза мого життя : Автобіографічний нарис. Львів : «СПІОМ», 2008. 83 с.
6. Верховинець (1880–1938). ЦДАМЛМ. URL: <https://cutt.ly/M1RGsk9>
7. Зайцев С. В., Колесниченко Ю. В. Основи народно-сценічного танцю : Навчальний посібник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I-IV рівнів акредитації. Видання друге, доопрацьоване і доповнене. Вінниця : НОВА КНИГА, 2007. 416 с. URL: <https://cutt.ly/M1RGsk9>
8. Заслужений ансамбль танцю України «Юність» Львівського державного палацу естетичного виховання учнівської молоді. URL: <https://cutt.ly/rMLzKhW> (дата звернення: 27.12.2022)
9. Зразковий ансамбль народного танцю «Роси світанку». URL: <http://surl.li/ecnj1> (дата звернення: 27.12.2022)
10. Квасніцька Ю. В. Наочні, практичні методи навчання. Бібліотека методичних матеріалів. URL: <http://surl.li/eadgr> (дата звернення: 27.12.2022)
11. Кіптілова Н. Гопак – один з феноменів українського танцю. *Вісник Львівського університету. Серія : Мистецтвознавство*. 2014. Вип. 14. С. 75–80. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mistec_2014_14_13
12. Мацко Г. Г. Особливості виховання дітей мистецтвом хореографії/ Методична розробка. Маріуполь : Департамент освіти мариупольської міської ради, комунальний заклад «Міський центр позашкільної роботи за місцем мешкання», 2020. 44 с.
13. Народний ансамбль пісні і танцю «Черемош». URL: <http://cheremosh.lnu.edu.ua/> (дата звернення: 27.12.2022).
14. Народний художній ансамбль танцю «Серпанок». URL: <https://cutt.ly/iMLn1Nd> (дата звернення: 27.12.2022).
15. Науково-мистецький проєкт «Визначні події та видатні постаті в українській хореографії ХХ століття: жива пам'ять». Мистецький діалог-вшанування творчого доробку знаного в Україні хореографа, педагога, хореолога-дослідника народного танцю і митця-наставника для сотень хореографів Галичини та всієї України – Олега Голдріча «Пам'ять, що живе століттями». 17 листопада 2022 року. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка. URL: <https://kultart.lnu.edu.ua/news/vidbuvsia-naukovo-mystetskyu-proekt-vyznachni-podii-ta-vydatni-postati-v-ukrainskiy-khoreohrafi-khkh-stolittia-zhyva-pam-iat>
16. Пovalій Т. Л. Теорія та методика викладання українського народного танцю : навч. посібн. / за ред. К. В. Пovalій. Суми : СПДФО, 2015. 250 с.
17. Верховинець В. М. Теорія українського народного танцю / В. М. Верховинець, вступ. ст. і заг. ред. Я. В. Верховинця. 5-е вид. доп. Київ : Музична Україна, 2008. 149 с.: муз. тв.

References:

1. Ansambl narodnoho tantsiu "Dibrova" Lvivskoho koledzhu kultury i mystetstv [Folk dance ensemble of the Lviv College of Culture and Arts "Dibrova"]. Available at: <http://surl.li/ecnj0> (accessed December 27, 2022).

2. Ansambl narodnoho tantsiu "Karpaty" [Folk dance ensemble "Karpaty"]. Available at: <http://surl.li/ecrjx> (accessed December 27, 2022).
3. Ansambl ukrainskoho ta narodnoho tantsiu Ukrainskoho baletnoho teatru "Premiera" kafedry rezhysury ta khoreohrafi L'vivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka [Ukrainian and Folk Dance Ensemble of the Ukrainian Ballet Theater "Premier" of the Department of Directing and Choreography of the Ivan Franko National University of Lviv]. Available at: <http://surl.li/ecrjk> (accessed December 27, 2022).
4. Dulenko Valentyna Serhiivna // Vikipediia: vilna entsyklopediia [Dulenko Valentyna Serhiivna // Wikipedia: the free encyclopedia]. Available at: <http://surl.li/edfmi> (accessed December 27, 2022).
5. Holdrych O. S. (2008) Muza moho zhyttia: Avtobiohrafichni narys [The muse of my life: The autobiographical essay]. Lviv: "SPLOM". (in Ukrainian)
6. Verkhovynets (1880–1938). TsDAMLM [Verkhovynets (1880–1938). CSAMLA]. Available at: <https://cutt.ly/M1RGsk9>
7. Zaitsev Ye. V., Kolesnychenko Yu. V. (2007) Osnovy narodno-stsenichnoho tantsiu. Navchalnyi posibnyk dlia vyshchikh navchalnykh zakladiv kultury i mystetstv I-IV rivniv akredytatsii. Vydannia druhe, doopratsovane i dopovnene [Fundamentals of folk stage dance. Study guide for higher educational institutions of culture and arts of I-IV levels of accreditation. The second edition, revised and supplemented]. Vinnytsia: NOVA KNYHA. Available at: <https://cutt.ly/M1RGsk9>
8. Zasluzhenyi ansambl tantsiu Ukrainy "Iunist" L'vivskoho derzhavnoho palatsu estetychnoho vykhovannia uchnivskoi molodi [Honored Dance Ensemble of Ukraine "Yunist" of the Lviv State Palace of Aesthetic Education of School Youth]. Available at: <https://cutt.ly/rMLzKhW> (accessed December 27, 2022).
9. Zrazkovyi ansambl narodnoho tantsiu "Rosy svitanku" [Exemplary Folk Dance Ensemble "Rosy Svitanku"]. Available at: <http://surl.li/ecrij> (accessed December 27, 2022).
10. Kvasnitska Yu. V. Naochni, praktychni metody navchannia. Biblioteka metodychnykh materialiv [Visual, practical methods of learning. Library of methodical materials]. Available at: <http://surl.li/eadgr> (accessed December 27, 2022).
11. Kiptilova N. (2014) Hopak – ody z fenomeniv ukrainskoho tantsiu [One of the phenomena of Ukrainian dance]. *Visnyk L'vivskoho universytetu. Serii: Mystetstvoznavstvo – Bulletin of Lviv University. Series: Art history*, vol. 14, pp. 75–80. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mistec_2014_14_13 (accessed December 27, 2022).
12. Matsko H. H. (2020) Osoblyvosti vykhovannia ditei mystetstvom khoreohrafi [Peculiarities of educating children with the art of choreography]. *Metodychna rozrobka [Methodical development]*. Departament osvity mariupolskoi miskoi rady, komunalnyi zaklad "Miskyi tsentr pozashkilnoi roboty za mistsem meshkannia". Mariupol. (in Ukrainian)
13. Narodnyi ansambl pisni i tantsiu "Cheremosh" [Folk song and dance ensemble "Cheremosh"]. Available at: <http://cheremosh.lnu.edu.ua/> (accessed December 27, 2022).
14. Narodnyi khudozhnii ansambl tantsiu "Serpanok" [Folk artistic dance ensemble "Serpanok"]. Available at: <https://cutt.ly/iMLn1Nd> (accessed December 27, 2022).
15. Lviv: LNU im. Ivana Franka (2022) Naukovo-mystetskyi proekt "Vyznachni podii ta vydatni postati v ukrainskii khoreohrafi XX stolittia: zhyva pamiat". *Mystetskyi dialoh-vshanuvannia tvorchoho dorobku znanoho v Ukraini khoreohrafa, pedahoha, khoreoloha-doslidnyka narodnoho tantsiu i myttisia-nastavnyka dlia soten khoreohrafiv Halychyny ta vsiiei Ukrainy – Oleha Holdrycha "Pamiat, shcho zhyve stolittiamy"* [Scientific and artistic project, "Significant events and outstanding figures in Ukrainian choreography of the 20th century: living memory". Artistic dialogue honoring the creative work of the well-known Ukrainian choreographer, teacher, choreographer – researcher of folk dance and artist-mentor for hundreds of choreographers of Galicia and all of Ukraine – Oleh Holdrych "Memory that lives for centuries"]. Lviv: LNU im. Ivana Franka. Available at: <https://kultart.lnu.edu.ua/news/vidbuvsia-naukovo-mystetskyi-proekt-vyznachni-podii-ta-vydatni-postati-v-ukrainskiiy-khoreohrafi-khkh-stolittia-zhyva-pam-iat> (accessed December 27, 2022).
16. Povalii T. L. (2015) Teoriia ta metodyka vykladannia ukrainskoho narodnoho tantsiu [Theory and methods of teaching Ukrainian folk dance: teaching]. In Povalii K. V. (ed.). Sumy. (in Ukrainian)
17. Verkhovynets V. M. (2008) Teoriia ukrainskoho narodnoho tantsiu [Theory of Ukrainian folk dance]. In Y. V. Verkhovynets (ed). 5-e vyd. dop. Muzychna Ukraina [5th edition. add. Musical Ukraine]. Kyiv. (in Ukrainian)